

Eesti Teatri Agentuuri näidendivõistlus 2019

Urmas Alas

„Pärandus“

Piret Jaaks

„Kas loomad oskavad loendada?“

Piret Jaaks

„Siirderiitujad“

Kadri Lepp

„Astridi valss“

Veiko Märka

„Lambasihver“

Mehis Pihla

„Владъ и Миръ“

Näidendivõistlusi on Eesti Teatri Agentuur (enne 2008. aastat Eesti Näitemänguagentuur) korraldanud korraldanud alates 1995. aastast. Nende hulgas on nii lastele- ja noortele suunatud kui ka rahvusvahelisi koostöös naaberriikidega. Kahekümne nelja aasta jooksul on näidendivõistlustele saadetud üle tuhande näidendi ja ideekavandi ning preemia saanud või äramärkimist leidnud neist pea sada nelikümmend teksti.

Eesti Teatri Agentuuri 2019. aasta näidendivõistlusele saadeti 78 näidendit.

Žüriisse kuulusid lavastaja Andres Dvinjaninov, tõlkija Maima Grinberga, näitlejad ja lavastajad Kersti Heinloo ja Karl Laumets, näitekirjanik Urmas Lennuk, stsenarist ja režissöör Moonika Siimets ning dramaturg Anne-Ly Sova, kes otsustasid esile tõsta kuus näidendit:

I preemia (2500.-)

Piret Jaaks „Siirderiitujad“

II preemia (2000.-)

Veiko Märka „Lambasihver“

III preemia (a 1250.-)

Mehis Pihla „Владъ и Миръ“

Urmas Alas „Pärandus“

Äramärgitud:

Kadri Lepp „Astridi valss“

Piret Jaaks „Kas loomad oskavad loendada?“

Rohkem infot võistluste kohta:

www.teater.ee/autorile/naidendivoistlused

ja heidi@teater.ee

URMAS ALAS

Et olen juba eas, kus Oscar Wilde'i parafraseerides ei proovitagi enam noorusenimelist pahet varjata, siis ütlen, et olen „Tallinna poiss“. Seda eelist, et kasvasin ainsas Eesti linnas, kus oli mitu teatrit, kasutasin siiski vähe. Küll aga vaatasin ära kõik reedeseid teatriõhtud ETV-st, samuti Kesktelevisioonist ja Leningradi TV-st. Ning raamatuid lugesin hoolega. Neid oli kodus palju, ning et puudusin koolist tihti, siis oli alati silm peal järgmisel teosel, mida uue haiguse ajal lugeda.

Möödunud sajandi lõpus kirjutasin pisut ulmet ja pisut ka tõlkisin. Järgnes paarkümmend aastat vaikust. Polnud vist midagi öelda. Selle asemel tegin kaheksast viieni palgatööd. Aga mingi hõõgus vist loomingulise tuha all siiski oli, sest paar aastat tagasi oli mul äkki kuuldemäng. Kuuldemänguvõistlus tegi selle esitamise lihtsaks. Aasta hiljem oli mul näidend, ja näidendivõistlus tegi sellegi esitamise lihtsaks.

Urmas Alas „Pärandus“

Näidend kahes vaatuses

3M

Eesti Teatri Agentuuri 2019. aasta näidendivõistluse III preemia.

Tegelased:

ANTON (TONY) BERG – Jurist, endine vana Meinhard Lange alluv, väikest kasvu mees, 55.

ARMAND (ARMI) LUTS – Raamatupidaja, endine vana Meinhard Lange alluv, pikem kui Berg, võiks olla ümmarguse tagumikuga, 55.

MEINHARD LANGE – Vana Meinhardi poeg, sportlik, hea kehaehitusega, pikem kui Berg ja Luts, 29.

Tegevuspaik:

Tegevus toimub Armand Lutsu ja Anton Bergi linnavilla Elutoas või Hallis. Esimene mulje on vanapoisilik luksus, nipsasjade rohkus, aga ka viimasel ajal lisandunud pisuke hooletus. Tagaseina jääb kööginurk, sellest vasakule koridor, kust paistab uks vannituppa, millelt paistaks vannitoas olija varikuju. Kööginurga ees on diivan külgekapi, diivanilaua ja kahe tugitooliga.

Aeg:

Tänapäev.

Katkend näidendist:

2. PILT

(Valgus peale. Elutuba. BERG on endiselt diivanil röötsakil. Ta hingeldab. Majauks käib. Siseneb LUTS. Ta on riides vabalt, aga pintsakus. Ta on silmanähtavalt heas tujus.)

LUTS (*lõbusalt*): Tere, Tony! Tead, mis lõbus lugu minuga praegu juhtus? (*Naerab.*) Ma hakkan vist lolliks minema või lööb meie haigus mulle aju. Mitte Kaposi sarkoomina nagu sul, vaid mingi ilge meningiidina, ajupõletikuna. Mulle tundus hetk tagasi, et see oli Meinhard Lange, kes jooksis mu tänaval pikali.

(Naerab.)

BERG: See oligi Meinhard Lange.

LUTS: Tony! Ära lora! Meinhard on kakskümmend viis aastat surnud!

BERG: Vana Meinhard on surnud. Noor elab.

(Paus.)

LUTS: Noor? Noor Meinhard?

BERG: Jah. Vana Meinhardi poeg.

LUTS: Tony, ära tee nalja! (*Paus. Tõsiselt.*) Kust sa seda tead?

BERG: Ta käis siin.

LUTS: Noor Meinhard?

BERG: Muidugi noor. Vana on ju surnud.

LUTS: Mis ta tahtis?

BERG: Selleni me ei jõudnud. Mul hakkas paha.

LUTS: Helde taevas, miks?

BERG: Ta ütles, et hooldab servereid, Armand. Servereid.

LUTS: No ja siis? Paljud hooldavad servereid.

BERG: Ta hooldab servereid pangas, kus vana Meinhard hoidis oma raha.

LUTS (*naerab*): Kenake kokkusattumine.

BERG: Eks ole? Ja siis jooksis ta mulle rohtu tooma, ilma et oleks küsinud minu isikukoodi.

LUTS (*lõbusalt*): Loomulikult ei küsinud ta sinu isikukoodi. Tuli võõra vanamehe juurde, aga sellel hakkas paha. Ta ehmatas ära. Iga inimene ehmataks ära. Isikukood oleks viimane asi, mis säärases olukorras meelde tuleb. (*Naerab.*) Küll talle apteegist öeldakse, et ilma isikukoodita rohtu kätte ei saa. Varsti on tagasi ja küsib sinu isikukoodi.

BERG: Aga kui on tagasi koos rohuga? Sinu rohuga, Armi?

LUTS: Miks minu rohuga? Kuidas mina siia puutun?

BERG: Ta pidas mind sinuks.

LUTS: Minuks?

BERG: Jah. Küsis, kas mina olen Armand Luts.

LUTS: Ja sina?

BERG: Mina ütlesin jah.

LUTS: Ütlesid jah? Miks?

BERG: Praegu mõtlen ise ka, miks. Aga siis ... Ma lugesin vannitoas oma punne üle, kui vana Meinhardi hääl ütles halloo, kas keegi on kodus. Ma oleksin ehmatuses püksi teinud, kui mul oleksid püksid jalas olnud.

LUTS: Heheh, mina oleksin ka püksi teinud, kui oleksin äkki vana Meinhardi häält kuulnud!

BERG: Ta küsis, kas mina olen sina. Ma ütlesin jah. Ma ütlesin Meinhardile alati jah, kui ta midagi ootamatult küsis. Mul oli alati nii kuradi raske talle ei öelda. Ma pidin selleks valmistuma. Aga see tuli prauh, tuli nii äkki.

LUTS (*paus*): Nojah. Mul oli ka raske talle ei öelda. Mina ka ehmataksin ära, kui Meinhardi häält kuuleksin. Mina ehmatasin ka siis, kui ta mu tänaval pikali jooksis. Ma mõtlesin, et nägin, nägin vaimu. Ta oli, oli nii vana

Meinhardi moodi. (*Lühike paus.*) Aga see ei muuda asja. Ta ei tea ka minu isikukoodi.

BERG (*tähendusrikkalt*): Aga kui teab?

LUTS (*paus*): See oleks vist natuke imelik.

BERG: Ainult niti-natikene imelik?

LUTS (*paus*): Ma ei saa aru. Kas -- juhtus veel midagi? Kas sa ei rääkinud kõike?

BERG: Armi! Kas sa ei pane üldse täheke? (*Rõhuga.*) Noor Meinhard hooldab servereid pangas, kus hoiti vana Meinhardi raha! Ja kui ta teab veel meie isikukode ...

LUTS (*paus*): Helde taevas. Selle peale ma ei mõelnud. Sa siis arvad ...

BERG: Arvan jah!

LUTS: Et ta on meie järel ...

BERG (*sarkastiliselt*): Jah, arvan jah, et ta on meie järele nuhkinud! Milleks talle muidu meie isikukoodid?

LUTS: On see seaduslik?

BERG: Kas see oli seaduslik, mida meie tegime?

LUTS: Aga Meinhardi asjas ei jäänud lahtisi otsi. Sa ise ütlesid, et Meinhardi asjas ei jäänud lahtisi otsi!

BERG: Ütlesin.

LUTS: Aga -- päriselt -- jäi?

BERG: Otsi ei jäänud. Aga sõlmed jäid. Otsad tuli ju kinni siduda. Ja sõlmedel, kui neid kiskuda, on komme lahti tulla.

LUTS: Oi, Tony!

BERG: Nüüd hakkad aru saama? Nüüd on oi, Tony? Nüüd muretsed ise ka? Nüüd ei tea, mida ära teha? (*Paus. Nagu muuseas.*) Lisaks leidsin endal täna uue punni. Jala taga. Kuradi paha oli vaadata.

PIRET JAAKS

Olen vabakutseline näitekirjanik ja dramaturg. Teatriteaduse erialal õppides alustasin lühiproosa ja näidendite kirjutamisega. 2011. aastal sain esikoha näidendiga „Näha roosat elevanti“ Eesti Teatri Agentuuri korraldatud näidendivõistlusel. Pärast seda hakkasid minu näidendid ja lavastusdramaturgia jõudma Eesti teatrilavadele, viimati näiteks „Elias maa pealt“ NUKU teatris (koos Helen Rekkoriga), „Aasta pärast“ Raadioteatris (Aare Toikka lavastuses) ning Vaba Lava ja NUKU ühisprojekt „Enne meid oli veeuputus“ (koos Kiur Aarma, Jaak Kilmi ja Andris Feldmanisega), mis nomineeriti kultuurkapitali aastapreemiatele. 2017 anti näidendi „Sireenid“ eest ETA näidendivõistlusel II preemia.

Ka proosas on läinud hästi – 2015. aastal sai mu esimene proosateos „Linnalegend“ Betti Alveri debüüdi-preemia. Praegu õpin Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Lavakunstikoolis doktoriõppes ja uurin, kuidas luua kogukondade kaasabil dramaturgiat. Minu tööde keskmes on inimeseks olemise viisid ja tegutsemise motiivid. Peagi esietendubki mu kolmas doktorilavastus „Ilusad inimesed“ Tartu Uues Teatris.

Piret Jaaks „Kas loomad oskavad loendada?“

Düstoopiline näidend

20R

Eesti Teatri Agentuuri 2019. aasta näidendivõistlusel äramärgitud.

Tegelased:

Klaire, Hans, Helga, Imedenimi, Õde, Arst, Pr Torok, Hanna, Armanda, Õde Varssaw, Agendid 1, 2, 3 ja 4, Peaminister, Õlevaataja, Mees/Ökoloog, Dr Andaluusia, Tambur, Naine

Katkend näidendist:

(Suur kiri „Keskkonna Majandamise Ministeerium KMM“. Hans astub Imedenimi kabinetti.)

HANS: Tere.

IMEDENIMI: Istuge.

HANS: Mis lahti?

IMEDENIMI: Kuidas teil aktiga läheb?

HANS: Suurepäraselt.

IMEDENIMI: Väga hea.

HANS: Kas midagi on valesti?

IMEDENIMI: Tööd tuleb juurde. Näib, et ka kanafarmid on nakatunud.

HANS: Kanafarmid? Need, mis on linna piirialadel?

IMEDENIMI: Näib nii.

MEES: Ma vaatasin kohe, et kummaline, et kanade kohta oli tulnud käskkiri.

IMEDENIMI: Pole mõtet imestada. Imestamine segab tööviljakust. Tööviljakuse langus segab eesmärkide täitmist.

HANS: Arusaadav, aga... Kust see küll tuleb?

IMEDENIMI: Kas teile tuleb üllatusena, et metsloomad saavad nakatada koduloomi.

HANS: Ei tule.

IMEDENIMI: See ongi teie vastus.

HANS: Kõik lähevad põletamisele jah?

IMEDENIMI: Ikka.

HANS: Ma olen tahtnud teie käest juba ammu midagi küsida. Nende põletustööstuste kohta. Räägitakse, et teil on seal... *(Otsib sõnu.)* seotus?

IMEDENIMI: Kes seda räägib?

HANS: Olen kuulnud.

IMEDENIMI: Kas te usute kuulujutte?

HANS: Ei. Aga...

IMEDENIMI: Mul on teile palju tähtsamaid asju rääkida Hans. Te olete hea ametnik. Teete tublisti oma tööd. Minu võimuses oleks kirjutada paber, mis aitaks kaasa teie edutamisele.

HANS: See oleks väga kena.

IMEDENIMI: Oleks, aga ma ei saa seda enam teha.

HANS: Miks?

IMEDENIMI: Selleks peavad teil perekonnapunktid korras olema.

HANS: Meil on ligi kolmsada perekonnapunkti!

IMEDENIMI: Teie naine viidi haigla psühhoneuroloogia osakonda.

HANS: Mis asja?

IMEDENIMI: Ta ei osanud käituda.

HANS: Mis mõttes?

IMEDENIMI: Hakkas arstidele vastu.

HANS: Ma ei saa aru.

IMEDENIMI: Ei tunnistanud kaasaegseid ravivõimalusi. Nõudis isolatsiooni lõpetamist, väites, et teie haige laps on täiesti terve.

HANS: Kas Helga on terve?

IMEDENIMI: Kes on Helga?

HANS: Minu tütar. Te kohtusite... õhtusöögil nädalapäevad tagasi.

IMEDENIMI: Ahjaa. Helga... Helgakene on jätkuvalt haiglas isolatsioonis. Rohkem infot mul ei ole, kui sain telefonikõnest.

HANS: Kas võin küsida, aga kes teile helistas?

IMEDENIMI: Ma ei või öelda.

HANS: Kas see peaarst?

IMEDENIMI: See kõne tuli Tervishoiuministeeriumi tasandilt.

HANS: Miks peaks ministeerium sekkuma sellisesse asja? See on meie pere siseasi.

IMEDENIMI (*vaikselt*): Keegi seda mulle ei öelnud, eks. Aga ma lugesin nii välja. Et see haigus, mis teie tütrele on... see on selline haigus, mis on juba aastaid levinud ainult stereotüüpide seas. Minult küsitakse, et kuidas see meie ministeeriumi ametnikuni võis jõuda.

Piret Jaaks „Siirderiitujad“

8R (4n+3m+1R)

Eesti Teatri Agentuuri 2019. aasta näidendivõistluse I preemia.

Tegelased:

ASKUR

TEMA NAINE

MARJA

KÜLAVANEM

IRINA

ROSALINDA

ÜKS MEES

PÕDER

Katkend näidendist:

3.

(On sompus. Nagu mere ääres ikka, kui udu laskub. Askur istub toas laua taga ja topib piipu. Naine, kes on tema naine, tõstab hästi aeglaselt sööki lauale. See kõik võtab kaua aega. Samas on natuke nagu ilus ka ja natuke nagu kurb ka. Ja midagi nagu veel, midagi sellist, mida on raske sõnastada. Midagi, mis jääb vaataja ja näitaja vahele, kuid täpselt pole aru saada, mis see on. Mingi selline tunne, mida nagu ei saagi sõnadesse panna, sest kohe kui sellele sõna anda, siis kaotab see oma tähenduse.)

NAINE: Mul on tunne, et iga õhtusöögiga oleme me surmale lähemal. Kolm kord päevas teeme reaalseid samme selleks, et surmaks valmistuda. Iga vahekorraga, iga söögikorraga, iga toast väljaastumisega. Iga rutiinne tegevus on meie siirderiitus teisepoolsusesse.

ASKUR: Mida sa räägid, naine? Mida?

NAINE: Ära ärritu.

ASKUR: Ma ei ärritu.

NAINE: Su hääl tõuseb. Tõuseb. Nii! Kõrgemale.

ASKUR: Ja siis? Mis siis on? Mis sul sellest on?

NAINE: Midagi.

ASKUR: Just.

(Paus.)

NAINE: Mõtlen, et kas siin ongi siis hea?

ASKUR: Aga kus siis? Lähme tagasi linna või?

NAINE: Ei.

ASKUR: Vahel ma mõtlen, et mulle meeldis see paremini, kui sa ei rääkinud.

NAINE: Ma olin päris pikalt wait.

ASKUR: Kolm kuud. Mulle meeldiski see paremini.

NAINE: Ei, see ei meeldinud sulle üldse. Sa ütlesid mulle igasuguseid asju.

ASKUR: Mis asju ma ikka ütlesin.

NAINE: Sa ütlesid, et ole normaalne inimene.

ASKUR: Ja sina ei kuulunud. Olid lihtsalt wait.

NAINE: Kas sulle toit maitses?

ASKUR: Toidul ei ole juba ammu maitset.

NAINE: Suudle mind.

(Suudlevad. Natuke nagu kohustuslikult.)

ASKUR: Sa ei tunne midagi?

(Naine raputab vaevumärgatavalt pead.)

ASKUR: Ma lähen.

NAINE: Kuhu?

ASKUR: Ei tea.

NAINE: Metsa?

ASKUR: Metsa.

(Askur võtab esikust püssi ja lahkub.)

NAINE: Millal sa tagasi tuled?

(Naine läheb aeda, seisab seal ja vaatab eemalduvat Askurit.)

8.

Naine, kes on Askuri naine, on üksi kodus. Ta avab aknad. Jahe tuul tulvab üle toa. Naine tunneb korra, et on elus. Ta sulgeb silmad. Mõtted hakkavad teda kandma unistamiste lainel.

Õuest kostub vali kõlksatus. Midagi langeb valjult kinni. Naine paneb vammuse selga ja astub õue. Esialgu ei paista midagi. Silmad alles harjuvad pimedusega. Siis pilk selgineb. Naine näeb, kuidas mutilõksus seisab valge põder.

Pöder vaatab Naist.

Naine vaatab Põtra.

Naine kummardab, ettevaatlikult, väga ettevaatlikult, et avada rauad. Milleks küll muti jaoks sellised suured rauad? Põder on nüüd vaba, kuid ta ei lähe ära vaid vaatab maja poole. Naine avab ukse. Põder vaatab ettevaatlikult üle ukse. Siis astub ta sisse. Ta sarved takerduvad. Ta rabistab natuke ja sammub ettevaatlikult elutuppa. Valgus on liiga ere. Põder pelgab. Naine kustutab tule ja süütab küünlad.

On hämar. Põder istub toolile. Naine läheb grammofooni juurde. Ta vaatab ootusärevalt põdra poole. Põder justkui noogutaks. Ta paneb muusika mängima. Siis võtab ta üleriided seljast ja kutsub Põdra tantsule. Nad tantsivad. On ilus.

KADRI LEPP

Ma sündisin 1979. aastal Tallinnas. Tallinna lähistel on ka mu lapsepõlvkodu – sellises pisikeses kohas nagu Loo, mida omal ajal teati rohkem kui Tallinna Näidislinnovabrikut ja külalised oskasid seda teeotsa hästi üles leida ühe hiigelsuure muna järgi, mis kõrgus võimsa samba otsas. Mäletan, et lapsena tahtsin, nagu paljud teisedki Linnuvabriku lapsed, saada zootehnikuks. See kõlas väarikalt ja natuke salapäraselt. Ometi hakkas mind juba üsna õrnas eas üks veelgi salapärasem jõud teatri poole tõmbama. Tõmbaski lõpuks vägisi Toompeale, Lavakunstikooli katsetele. Läks nii, et saingi sisse ja minust sai näitleja. Pärast teatrikooli lõppu kolisin ma Viljandisse ja seal on siiani mu kodu. Ja koduteater Ugala.

Kirjutada olen ma alati armastanud, juba päris väikesest peale. Lapsena olin ma päris viljakas luuletaja. Praegu enam mitte niiväga ja luuletusi on mu sahlis väga vähe. Küll aga on seal mõned lood. Ja mõned on sahtlist ka riiulisse jõudnud. Olen nimelt kirjutanud kolm lasteraamatut: „Poiss, kes tahtis põgeneda“ (Tänapäev, 2016), „Lugu hiirest, kellel polnud kelku“ (Päike ja Pilv, 2016) ja „Tüdruk, kellel oli saladus“ (Tänapäev, 2017).

Näitekirjandusega on mul päris pikk suhe. Kui teatrikooliaeg kaasa arvata, siis juba rohkem kui 20aastane. Nii et võib vist öelda küll, et olen lugenud kilomeetrite viisi dialooge ja monolooge. Mõte ise teatriteksti kirjutada tuli mul aga alles hiljuti. Tundus äkki kuidagi väga ahvatlev rolle vahetada ja vaadata teatrimaailma natuke teistsuguse nurga alt. Sellest ahvatlusest sündiski minu esimene näidend „Astridi valss“.

Kadri Lepp „Astridi valss“

4N+3M

Eesti Teatri Agentuuri 2019. aasta näidendivõistlusel äramärgitud.

Tegelased:

Ema, Astrid Nurk (u 70)

Helga Saarik (u 40)

Jaan Martens (u 40)

Kertu (u 30)

Valdek (u 35)

Taimi (u 60)

Isa, Avo Nurk (u 70)

Katkend näidendist:

HELGA KODU. Hiljem, õhtul.

VALDEK: Palun vabandust. Ma hakkan nüüd minema. Mul auto töötab tänaval.

HELGA: Kuidas elada, Valdek, ah? Kuidas?

VALDEK: Vabandust?

HELGA: Kuidas elada? Kas sa tead? Kuidas elada nii, et oleks hästi?

VALDEK: Ma ei tea... selline küsimus...

HELGA: Kas sa igatsed vahel kedagi, Valdek?

VALDEK: No ikka, seda ikka.

HELGA: Keda sa igatsed?

VALDEK: Eks ikka Kertut, kui ta töö on, ja poissi ja. Ema ikka ka teinekord.

HELGA: Aga mismoodi? Mismoodi see tunne siis on?

VALDEK: Kuidas mismoodi?

HELGA: Kui sa igatsed. Mida sa siis tunnend?

VALDEK: Ei tea. Ei oska öelda. Kui Kertu teeb kahte vahetust, siis hakkan õhtupoole kuulutama, et millal alt trepikoja uks teeb kolks. Meil on selline vana uks, vedru on vahetamata, ühistuesimees on hirmus kooner, ei taha raha anda. Ütleb, et vana vedru käib veel küll. Ega ta tühja ei käi muidugi. Aga ma pole hakanud väga protsessima ka. Mulle see kolks meeldib. Kui siis lõpuks see õige kolks on käinud...Kertu kolks...siis läheb Kertul 19 sekundit... keskeltläbi... et teisele korrusele jõuda.

HELGA: Aga kas sa hingata saad?

VALDEK: Mis mõttes?

HELGA: Kui sa igatsed.

VALDEK: Ahahh. Ikka saan. Ei, seda ikka saan, jah. Ma pole suitsumees kah kunagi olnud.

HELGA: Aga mida siis teha, Valdek, kui igatsed nii, et ei saa hingata? Ei saa mitte midagi teha. On päevi, kus ei tee midagi. Kus ärkad ja igatsed ja sööd ja igatsed ja teed tööd ja igatsed ja siis paned lapsed magama ja igatsed ja heidad voodisse ja mitte midagi sellest päevast ei mäleta peale igatsuse. Ja siis palud, et tuleks ometi uni. Et tuleks uni ja võtaks kõik selle ära. Võtaks valu ära ja ehk kui ma ärkan. Ehk siis ma äkki ei tunne enam midagi. Äkki ma saan oma rahu tagasi. Aga seda ei juhtu. Sest kõik päevad on ühesugused. Kõik on teda täis. Kõik toad, kõik tänavanurgad, kõik poed, kõik bussipeatused, kõik bensiinijaamad. Kõik. Mitte kuskile pole põgeneda. Ja ma mõtlen, et kuhu ma ta panen. Kuhu ma panen ta. See ei lõpe mitte kunagi. Vahel ma lähen kusagile poodi ja loodan, et äkki ma näen teda. Ma ei tea, miks ma seda loodan. Milleks mulle seda vaja on. Lihtsalt kõnnin sihitult riulite vahel ja mul pole enam vaja midagi korvi panna. Kõik on pandud ja pooli asju ma ei mäleta, mis ma pannud olen. Aga ma ei suuda poest välja minna. Kuni siis lõpuks lähen. Ja vahel lähen veel teise poodi. Või sõidan mõnest poest mööda, et äkki on ta auto parklas. Aga enamasti pole. Kas sa tead seda autoremondi kohta, mis bussijaama juures on?

VALDEK: Jah.

HELGA: Seal oli ta auto ükspäev. Ma ei tea, mis kell oli. Pime oli igaljuhul. Ma sõitsin mööda sealt ja äkki nägin ta autot. Ja siis tuli see tunne, et ei saa hingata. Lihtsalt ei saa hingata enam. Midagi ei kuule enam ja käed lihtsalt pööravad rooli ja pöörad auto ümber ja sõidad sinna parklasse ja tuled autost välja ja värised seal. Värised. Püüad hingama hakata. Siis istud tagasi autosse ja sõidad minema. Ja lõpuks lähed koju.

(Valdek ei ütle midagi. Äkitselt hakkab ta telefon taskus helisema. Valdek võtab telefoni ja vaatab seda.)

VALDEK: Kertu helistab.

(Telefon heliseb, Valdek vaatab seda, ei vasta.)

HELGA: Jah, mine koju, Valdek, Kertu ootab.

(Valdek seisab, ei lähe veel.)

HELGA: Mine, mine, Valdek. Sa oled hea mees. Kõik saab korda.

(Valdek seisab.)

HELGA: Mine, mine. Mine nüüd. Auto töötab.

(Valdek seisab.)

VALDEK: Mis ma tegema pean?

HELGA: Mine koju, Valdek. Mine koju.

VALDEK: Mis ma tegema pean? Mis ma tegema pean? Ma ei oska...Mis ma teen? Mis ma teen? Mis ma teen?

HELGA: Valdek, anna andeks. Issand jumal, palun anna mulle andeks. Palun, anna andeks, anna andeks... Mine koju, Valdek, mine nüüd...

VALDEK (*pühib nina*): Jah. Jah.

(*Uks avaneb, Kertu seisab lävel, üleni higine, hingeldab.*)

HELGA: Kertu! Mis juhtus? Kertu? Kertu?

(*Kertu ei vasta.*)

HELGA: Tahad, istu korraaks? Tahad juua? Ma toon sulle juua.

(*Helga toob Kertule klaasi vett. Kertu võtab klaasi kätte, tõstab selle aeglaselt huultele, kallutab ja hammustab siis klaasi.*)

HELGA: Issand!

VALDEK: Kertu!

HELGA: Kertu, klaas läks katki, tee suu lahti!

VALDEK: Sülita välja, tee suu lahti! Kertu!

(*Kertu ei tee suud lahti. Ta hakkab aeglaselt klaasi närima.*)

Foto: Terje Atonen

VEIKO MÄRKA

Sündisin 2. novembril 1964 Saue. Alg-, põhi- ja keskhariduse omandasin Keilas. Tartu Ülikoolis olen õppinud nii keemiat kui ajakirjandust. Nüüd elan juba 15 aastat Tallinnas, kuid kodukohaks pean endiselt Saue põlislaasi ja lohkavaid viljavälju.

Teatrisõber sai minust päris hilja, 29-aastaselt sõbratari mõjul, kelle pärast olin nõus kasvõi igal õhtul hämaras saalis istuma. Esimese teatriarvustuse kirjutasin 1994 toleaegele Päevalehele, kahjuks ei mäleta, millise lavastuse kohta. Pärast seda olen neid kirjutanud regulaarselt. Kokku lugenud ei ole, kuid kindlasti üle 300.

Olen kirjutanud ka mõned näidendid ja mõnda neist on ka mängitud. Helgema mälestuse on jätnud „Keskaeg – julm aeg“ Tartu Üliõpilasteatris (lavastaja Kalev Kudu) ning Eduard Vilde ja Oskar Lutsu teemalised tükid Tartu Vilde-nimelises rahvateatris (lavastaja Raivo Adlas). Aga ka mitme autori ühistöös valminud suurprojekt „Üheksa nulliga Eesti“ Põlvas Intsikurmus 2008 (lavastaja Reeda Toots).

Näidendivõistlustest olen varemgi osa võtnud, kuid harva ja ilma eduta. Kahekümne aasta jooksul kolm või neli korda.

Olen Eesti Kirjanike Liidu liige, avaldanud raamatuid nii luule, lühiproosa, memuaaride kui lastekirjanduse vallast. Viimati augustis 2019 „Kuidas kuud endale mütsid said“ kirjastuses Koolibri. Kirjandusarvustusi olen kirjutanud peaaegu sama palju kui teatriarvustusi. Võrdselt südamelähedased tegevusalad on mulle nii kirjandus kui ajakirjandus. Alates aastast 2008 olen vabakutseline. Eesti Reformierakonna liige aastast 2000.

Veiko Märka „Lambasihver“

Monoloog 10 episoodis

1N

Eesti Teatri Agentuuri 2019. aasta näidendivõistluse II preemia.

Tegelane:

Manuela Murakas

Tegevusaeg: Meie päevil

Katkend näidendist:

Laval on Lambasihver: ebamäärases eas naine ebamäärases, kuid soliidses riietuses. Tema ümber veidi mööblit ja esemeid erinevatest ajastutest. Laud, tool, raamaturiiul kahe köitega – A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus I“ (1974. aasta trükk) ja Juhan Smuuli „Polkovniku lesk“ –, lauaarvuti, vokk, üks-kaks lambatalle, lambapügamise käärid. Tagaseinal suur repro Johann Baptist Hofneri maalist „Die kleine Schäferin“ (1866). Kusagil märkamatus kohas (näiteks Lambasihvri taskus) harilik rotisaba.

Monoloogi käigus vahetab näitleja mõõdukas, pigem aeglases tempos kohta ja tegevust. Ketrab, pügab lammast, viskab neile süüa, kuid enamasti istub laua taga või seisab keset lava.

1. EPISOOD: RISTIMINE

Mina olen – õigemini olin – Vargamäe Oru talu peremehe Pearu abikaasa. Lambasihver. Vanamoor. Eit. Kirjanik Anton Hansen Tammsaare, kes mind romaanis „Tõde ja õigus I“ tegelasena korduvalt esile toob, ei õnnistanud mind eesnimega. Mis on temast muidugi väga solvav. Nii et ma olen samasugune tähtis, kuid anonüümne tegelane nagu köster Oskar Lutsu „Kevades“. Minu neiupõlve perekonnanimi jääb samuti teadmatuks. Romaani tegevusajal on see muidugi Murakas nagu Pearulgi. Kuid sedagi ei öelda kusagil otsesõnu välja – näiteks „proua Murakas“. Isegi meie tüdrukul Miinal on raamatus eesnimi, kuigi tal ei ole muud funktsiooni, kui et käib naabripere juures talgutel sõnnikut vedamas ja armub õnnetult meie sulasesse Kaarlisse. Nojah, milleks Kaarlilegi nimi?

Mind seal talgutel ei olnud. Mina tegin kodus tööd. Hoidsin lammastel silma peal.

Ma olen üks kõige mõistatuslikematest persoonidest eesti kirjanduses. Tahaksin öelda: kõige mõistatuslikum.

Kõigepealt täpsustan natuke neid teisi tiitleid. „Eit“ polnud minu eluajal sugugi halvustava maiguga termin, milliseks ta tänapäeval on kujunenud, vana ja koleda naise märgistamiseks. „Eit“ tähendas abielunaist ja ema,

üldjuhul muidugi mõlemat koos, seda hoolimata vanusest. Eespere Krõõta nimetatakse romaanis samuti korduvalt „eideks“ – alates sellest, kui tal esimene laps sündis ja ta oli ainult natuke üle kahekümne. Seda just otseses kõnes, mis peaks autentsust lisama. Ühes episoodis kasutab Tammsaare koguni väljendit „noored ja vanad eided“. Kui te mind ei usu, siis uskuge keeleteadlasi, sest eesti „eit“ ja soome „äiti“ pärinevad samast tüvest.

Kustkohast Pearu selle „lambasihvri“ võttis, mina ei tea. Igatahes on tegu pooleldi germanismiga, *schäfer* tähendabki saksa keeles lambakarjust ehk lamburit. Nii et lambasihver on sisuliselt lamba lambur. Kes aga talutöödega kursis on, see teab, et lammaste karjatamine ja hooldamine on nende seas üks lihtsamatest. Paned juhtoina ketiga vaia külge ja ülejäänud kari hoiab tema ligi. Väikesed talled võivad muidugi ülemeelikuks muutuda ja paha peale kippuda, aga nende järgi valvavad ja hoolitsevad emad. Kui voonakesed on ümbruskonna rohust puhtaks söönud, viid vaia, keti ja oina kusagile kaugemale ja kõik hakkab otsast peale. Lammastel on vähenõudlik, puhas ja rahulik loom. Lamburneiuide idüllilist miljööd armastasid kujutada 19. sajandi saksa kunstnikud ja ma ei ütleks, et nad tõetruudusega väga hullusti mööda panid. Eks teatud annus kitsi käis selleaegse kunstikaanoni juurde. Vähe isegi ei oleks tahtnud Hofnerile poseerida. (*Osutab maalile tagaseinas.*) Tunnete? „Die kleine Schäferin“, valmimisaasta 1866. Minu lemmik. Ma ise sain sel aastal 27, elasin veel vanemate juures saunas. Oleksin sobinud poseerima küll.

Igatahes võib oletada: Pearu võttis selle hüüdnime – lambasihver – kasutusele sellepärast, et juhtida üldsuse tähelepanu minu soovimatusele lambakarjatamisest raskemaid töid teha. Mis oli – jumal paraku – täiesti õige. Tööd teha mulle ei meeldinud. Pearu käest peksta saada ka ei meeldinud, aga seda juhtus siiski suhteliselt harva, sest peamiselt istus ta kõrtsis, käis naabriga kohut või magas ahju taga peatäit välja. Tegelikult tegi Pearu vahepeal ka küllaltki palju tööd, aga sellest hiljem.

Töö ei sobinud mulle. Õnneks puutusin sellega suhteliselt harva kokku. Neiupõlves polnud selleks võimalust, sest saun oli väike. Hiljem puudus vajadus, sest tänu Pearu sahkendamisele ja osavale ärivaistule tulime niigi toime. Isegi päris hästi tulime. Lambad mulle lihtsalt meeldisid. Teised loomad muidugi ka, aga vähem.

Nii pole sellegi nime kohta midagi halba öelda. Jääb veel „vanamoor“. Selline kõnepruuk oli Pearust muidugi taktitu. Aga kui me kõiki tema taktitusi üles lugema hakkaksime, siis läheks jumala päike enne looja kui me tema taktituste registriga ühele poole saaksime – kui minu alamvaimulikust saatusekaaslast parafraseerida.

Kuna mul oleks tüütu ja ebameeldiv endast kogu aeg minavormis rääkida, võtan nüüd vabaduse endale ise nimi panna. See oli mul juba ammu mõttes, aga niimoodi, avaliku esinemise käigus, mõjub uhkemalt ning jääb paremini meelde.

Saagu mu nimeks Manuela. Manuela Murakas. Mulle meeldib selle nime kõla ja eksootiline varjund. Eestis on see üsna haruldane, kuid mitte tundmatu. Aprillis 2019 oli rahvastikuregistris viisteist Manuelat. Seega on tegu piisavalt haruldase, järelikult ka meelde jääva nimega, samas mitte päris mõõdutundetu originaalitsemisega. Pearusid muuseas oli sama

seisuga registris kakskümmend üheksa ja Andreseid kuus tuhat viissada kolmkümmend üks. Aga see selleks. Peamine on see, et olen heastanud mulle autori poolt osaks langenud ränga diskrimineerimise. Kusjuures täiesti iseseisvalt.

MEHIS PIHLA

Pärit olen Harjumaalt Koselt, kus lõpetasin ka kohaliku keskkooli. Õpinguid jätkasin Tartu Ülikoolis, kus lõpetasin semiootika eriala ning samal ajal lõin kaasa Tartu Üliõpilasteatri ja Drakadeemia tegemistes. Pärast kõrghariduse omandamist töötasin aasta side- ja elektriliinide projekteerijana.

Aastal 2012 võeti mind vastu EMTA lavakunstikooli dramaturgi erialale. Lõpetasin selle neli aastat hiljem ning olen sellest ajast peale tegutsenud Eesti teatrites dramaturgi ja lavastajana. Praegu töotan Eesti Draamateatri kirjandustoas.

Kirjutanud olen nii näidendeid, dramatiseeringuid, telesarju kui ka püstijalakomöödiat.

Mehis Pihla „Владъ и Миръ“

1N+10M+stat

Eesti Teatri Agentuuri 2019. aasta näidendivõistluse III preemia.

Tegelased:

Silver

Helena

Ets

Vladimir Putin (Venemaa president)

Anton Vaino (Vene presidendi administratsiooni ülem)

Aleksei Djumin (Tula oblasti kuberner, Putini endine ihukaitsja)

Valentina Matvjenko (Föderatsiooninõukogu spiiker)

Nikolai Patrušev (Julgeolekunõukogu esimees, endine FSB direktor)

Vladislav Surkov (Kreml'i ideoloog)

Aleksandr Bortnikov (FSB direktor)

Sergei Narõškin (Välisluure teenistuse juht)

Sõdur, Dmitri Medvedev, Korrespondendid, trobikond agente, vene papid, karud.

Katkend näidendist:

7. STSEEN

(Tuleb Helena, labidas käes, täielikus šokis.)

HELENA: Silver!!! SILVER!!!

(Silver saab aru, et midagi on ikka väga-väga valesti. Paneb muusika wait. Helena piilub uksevahelt välja.)

HELENA: Õues on keegi!

SILVER: Mis asja?! Kus kohas?

HELENA: Tule ruttu! Kuuri juures. Näe, ikka seal veel!

(Silver satub kergesse paanikasse. Otsib midagi. Ei tea ise ka täpselt, et mida. Paneb tuled kust. Siis paneb uuesti põlema tagasi. Võtab Helena käest labida.)

HELENA: Näe, seal.

(Lähevad välja, Silver ees ja Helena järgi. Uks jääb lahti. Järgnevat tegevust on näha vaid vilksamisi.)

SILVER: Mis juhtus?

HELENA: Ma lõin talle labidaga näkku! Ma võtsin labida ja ma lihtsalt...

SILVER: Elus on.

HELENA: Kuuri magama tulnud vist. Ma niimoodi ehmatasin ja panin talle labidaga. Täiesti perses! Mida ta ronib siia!?

SILVER: Rahu-rahu.

HELENA: See oli lihtsalt instinkt.

SILVER: Halloo! Ärgake üles! Ärgake üles!

HELENA: Ära raputa nii kõvasti.

SILVER: On parm. Rõve, raisk. Ärka üles!

(On kosta mingit segast mõminat.)

SILVER: Aita võtta. Viime ta tuppa. Täiesti täis. Kutsume kiirabi, äkki viivad minema.

HELENA: Täiesti perses.

(Tassivad Putini tuppa.)

HELENA: Mul ikka käed värisevad. Alguses ma arvasin, et karu. Süda kloppis nii kõvasti, et ajas oksele.

SILVER: Asja eest sai. Kurat, see on eramaa. Tuleb teise inimese hoovi. On külamehed. Igalt poolt puruks. Rõve, noh.

(Sätivad mehe ühele köögitoole istuma. Helena läheb meditsiinikarbikest tooma.)

HELENA: Selle pärast ma ei tahtnudki maale kolida. Ma niigi kardan. Ma ütlesin sulle kohe, et siin hakkavad igasugused laaberdama, aga sina ju mitte kunagi ei kuula minu argumente. See on tüüpiline maa värk. Ma oleks pidanud endale kindlaks jääma. Mis meil seal Tartus siis viga oli? Mõnus, mugav korter. Ma olen ikkagi loomult linna...

(Silver paneb Putinile tohlaka.)

HELENA: Mis tegid?!

SILVER: Mida ta siis tuleb meie õue peale kakerdama. Eramaa silt on kurat kaugele näha – tema ikka tuleb. On pime loom, kurat!

HELENA: Et nagu mutt?

SILVER: Mis mutt?

HELENA: Ei, et ta on... ah, vahet pole – lihtsalt helista juba.

(Helena hakkab mehe nägu puhastama, Silver helistab kiirabisse.)

SILVER: Halloo. Tere. Juhtus selline asi, et leidsime enda maja juurest ühe vanema mehe. Tundub, et purjus. On kukkunud, nägu katki, jalad ka vist katki. Paistes. Otseselt peatraumat ei ole, aga on kukkunud otse näoli. Teadvusel on, aga otseselt kontaktne ei ole. Sassis. Minu hinnangul on täis jah. Minu hinnangul on joonud... aga võib-olla on peatrauma. Kiirabi peaks tulema, jah. Kindlasti. Nii. Aadress on Jõgeva vald, Leedi küla, Tombergi talu. Jõgeva, jah. Mhmh.

(Paus.)

SILVER: Raudselt ei tulegi. / Mhmh. Saan aru. Kaua? Mhmh. Jah, anname teada, kui midagi peaks muutuma. Teeme nii. Nägemist. / Saadavad tee. Mis on?

(Helena on jäänud imelikult meest jõllitama.)

HELENA: Tunned teda või?

SILVER: Ei tunne. Mis siis?

(Paus.)

HELENA: Jubedalt Putini näoga.

(Silver vaatab ka. Paus. Vaatavad teineteisele otsa.)